

BORKOWSKI, Mildred V.: Library technical assistant's handbook. Philadelphia, Dorrance and Co. 1975. XVI, 400 p. illusztr.

Könyvtárkezelők kézikönyve

A könyvtáros-oktató szerző csaknem egy évtizeden át gyűjtötte tanterveit, óra- és előadásvázlatait, az egyes témákhoz összeállított bibliográfiákat, a hallgatóknak föltett kérdéseket, feladatokat, amelyekre az oktatási segédeszköznek szánt, oktatóknak és diákoknak, leendő könyvtárkezelőknek egyaránt javasolt kézikönyv épül. A fejezetek első, nyers változatait sokszorosította, oktatói tevékenysége során kipróbálta és csiszolgatta.

Az Egyesült Államok egyetemlein számos kitűnő könyvtártudományi kézikönyvet használnak, ám ezek mind a diplomás könyvtárosok képzését szolgálják. Több jegyzetet készítettek a diák kiségitők képzésének megkönnyítésére is, de olyan tankönyv, amely főképp a technikai szolgáltatásokkal és a könyvtári rutinfeladatokkal foglalkozik a félhivatásosok (para-professionals) szintjén, eddig még nem készült. Mivel a diplomás könyvtárosok képzésének költségei nőnek, feladataik bővülnek és bonyolultabbá válnak, az amerikai könyvtárakban egyre több könyvtárkezelőt alkalmaznak olyan munkára, amelyeket korábban a diplomások végeztek el. A könyvtárkezelőket régebben egyszerűen betanították a munkahelyükön. Újabban azonban az Egyesült Államok mintegy 100 egyetemén általában kétéves kurzusokon szerezhettek képesítést. A könyvtárkezelői kurzusra való beiratkozáshoz középiskolai végzettség szükséges. A könyvtárkezelők iránti kereslet rohamosan nő, képzettségükre, tankönyvellátásukra is fokozottabb figyelmet kell fordítani.

Jelen hézagpótló kézikönyv a szerző szerint nem tankönyv, és nem feladatgyűjtemény. Az oktató a hét nagy, önálló egységbe csoportosított anyagra és a hivatkozott forrásokra építve, maga szabhatja meg a témák sorrendjét, a feldolgozás módját és mélységét. A minden fejezethez megadott kérdések és feladatok, a számos ábra, a munkafolyamatok részletes leírása, a segédeszközök alapos ismertetése, a szerzőnek a könyvtárkezelő minden funkciójára, képességére és egész személyiségére kiterjedő figyelme mégis túlmutat azon a szerény célkitűzésen, hogy a könyv az oktatási folyamatban csupán orientálni kívánja a tanárt és a diákot.

A *Bevezetés a könyvtári szolgáltatásokba* című első egység rövid, tömör alfejezetekben tisztázza a könyvtárkezelők szerepét, feladatait, azok kapcsolódását a diplomás könyvtárosokéihez; bemutatja a könyvtár funkcióját a modern társadalomban, a könyvtárak legáltalánosabb berendezési tárgyait, eszközeit; rövid áttekintést nyújt általában a könyvtárak, majd a közművelődési könyvtárak, az iskolai és szakkönyvtárak történeté-

ről, jelenlegi helyzetéről az Egyesült Államokban; megismerteti a gyermekirodalommal, a mesemondással, majd a különféle propagandaeszközökkel kapcsolatos legalapvetőbb, praktikus tudnivalókat.

Figyelmet érdemel a „könyvtári etikett” című fejezet, amely a könyvtárkezelő fellépésével, viselkedésével, modorával stb. kapcsolatban számos egyszerű, de igen értékes tanáccsal szolgál.

A *Szerzeményezés* c. II. rész első fejezete áttekinti az állományfejlesztéssel kapcsolatos könyvtárkezelői feladatokat, az elvégzésükhöz szükséges készségeket, definiálja az alapfogalmakat. A következő fejezetek lépésről lépésre ismertetik a gyűjteménykialakítás, a nyilvántartás, a rendelés különféle munkafázisait, a forrásként szolgáló amerikai katalógusokat, a kiadókkal és a könyvkereskedőkkel való kapcsolattartás kívánalmait. A szerző külön tárgyalja a periodikumok és sorozatok, valamint a nem-könyv jellegű anyagok szerzeményezését.

Katalogizálás és feldolgozás indokoltan került egymás mellé a III. részben, nemcsak a munkafázisok összekapcsolódása, hanem a könyvtárkezelőkre háruló technikai rutinteendők jellegének hasonlósága miatt is. A szerző itt igényes. Nem éri be az USA-ban használatos különböző osztályozási rendszerek bemutatásával, és a legelterjedtebbek (Dewey-féle tizedes, LC, egyetemes tizedes, továbbá a Cutter-féle) részletes leírásával és összehasonlításával, a különféle katalógusok funkciójának jellemzésével, hanem a címléírás szabályait is igen alaposan tárgyalja. Külön fejezetet szentel a katalógus-cédulák besorolásának, illetve a könyvek „mechanikai előkészítésének”, amelyet tíz lépésre bont a megrendelőjegyzék összevetésétől a műanyag védőboríték alkalmazásáig. Itt is külön szól a nem-könyv jellegű anyagok feldolgozásáról.

A *Kölcsönzési eljárások* c. IV. rész logikai felépítése hasonló a korábbiakéhoz. A kölcsönző részleg szerepéről szóló, és munkáját, szervezetét globálisan áttekintő, bevezető-jellegű fejezetet a kölcsönzési rendszerek fajtáinak és azok történetének tömör összefoglalása követi. A szerző ezután ismerteti mindazokat az anyagokat és szolgáltatásokat, amelyekkel a kölcsönző részleg munkatársainak dolguk lehet, hiszen a legnagyobb könyvtárakban dolgozó könyvtárkezelők sem foglalkoznak kizárólag kölcsönzéssel. A szerző hangsúlyozza, hogy a kölcsönző részleg a könyvtárnak mintegy tengelye, a könyvtári munka minden része és aspektusa összefügg vele valamiképpen. A könyvek, illetve az egyéb anyagok kölcsönzésének eljárásait tárgyaló fejezetek után külön fejezetben olvashatunk a kölcsönzési nyilvántartásokról, a késedelmi díjak és büntetések szerepéről, ügyintézéséről. A számítógép kölcsönzésben való felhasználhatóságának ismertetése frappánsan zárja le a témát.

Raktári munka és információkeresés kérdéseinek párosítása az V. részben csak az első pillanatban szokatlan. A gyűjtemény elrendezésével, a könyvek besorolásával, karbantartásával, javításával, kötésével, a tájékoztató kartonok anyagával összefüggő kérdések, illetve a minderről rögzíthető és jól kezelhető, gyorsan „visszanyerhető” információk rokontémák. A szerző ismerteti a lyukkártyás adatfeldolgozó rendszerben alkalmazható 18 féle műveletet, és meggyőzően érvel a könyvtári munka sokoldalú gépesítésének lehetőségei és előnyei mellett. Habár a gépi adatfeldolgozás számos kérdését részletesebben tárgyalja, mint ami az ilyen képzésben megszokott, kötelező olvasmányként megjelöl

egy 1966-ban publikált, kizárólag a gépi adatkezelésről szóló szakkönyvet. A tárgyalást a címpermutálással, a leltározással és az évi jelentéssel foglalkozó fejezetek teszik teljessé.

Tájékoztató és bibliográfiakészítés címmel a VI. rész csupán bevezető mindkét témához, és a velük kapcsolatos könyvtárosi tevékenységekhez. A szerző abból indul ki, hogy az e területen való eredményes munkához mindennél fontosabb a több éves praxis, a gyűjtemény, a segédanyagok és források alapos ismerete. Feltételezi továbbá, hogy a könyvtárkezelőkben van ambíció és érdeklődés ahhoz, hogy bizonyos témákban specialistákká képezzék magukat, és bizonyos idő elteltével elvégezzenek majd egy speciális információs tanfolyamot. A kézikönyv a hangsúlyt az információs kérdések tárgykör szerinti csoportosítására, a témaköröknek megfelelő legfontosabb amerikai szótárak, kézikönyvek, lexikonok, évkönyvek, enciklopédiák, bibliográfiák stb. bemutatására, leírására, a katalógusok információs forrásként való felhasználására helyezi, és elemzi a hatékony információs-, szakreferensi munkához szükséges készségek, magatartás jellemzőit.

A célkitűzés hasonló értelemben korlátozott voltát az utolsó rész címe is jelzi: *Bevezetés az audiovizuális anyagokhoz*. A könyv felsorolja az „információs és kommunikációs forradalomnak” azokat a vívmányait, amelyek fontos részévé váltak a könyvtárak gyűjteményeinek. Különösen az oktatási intézmények könyvtáraiban. Használatukkal, jelentőségükkel, kezelésükkel kapcsolatban csak a legfontosabb tudnivalókra tér ki, az olvasónak ezúttal is javasolja a témát részletesen tárgyaló szakkönyveket. Az audiovizuális anyagokkal való foglalkozás egyre több amerikai könyvtárban speciális képzettséget igénylő munka, ez indokolja, hogy a kézikönyv tematikusan is különválasztja a témát, jóllehet az előző részek csaknem mindegyikében található olyan fejezet, amely a nem-könyv jellegű anyagokkal való különféle teendőket veszi szemügyre.

A kézikönyv a rendkívül gazdag amerikai könyvtártudományi irodalomban is úttörő vállalkozás, amelyet bizonyára hasonlók követnek. Az amerikai könyvtári szolgáltatások fejlettsége néhány fejezetben markánsan tükröződik. A könyv egésze tanúsítja, hogy a könyvtárosképzésben a modern, előremutató tendencia a felsőfokú képzés színvonalának növelésével párhuzamosan az alsóbb szintű képzés közelítése a felső szinthez.

CSAPÓ EDIT